

21. ԶԻՅՐԱՆԵՆ ՍԱՐՈՒՄԸ

Իննում ա, շինում մին թաքավրերու Տրան իրեք տղա յա իննում, Մրճնեկան առաջ տղորանցն ասում ա.—Հինշ տընդ էլ քիննաք, էսհինշ սարն անց շի կենաք: Հա՛րը վըր մընունում ա, մընե տղան ասում ա.—Քիննանկան ըմ տընսնամ էտ սարումը հի՛նշ կա, վըր մեր հա՛ր առաջ ա քիննաք վուշ: Մին օր էլ տա հղե յա իննում, քիննում: Եշում ա, տընսնում մին ջեյրան էտ սարումը: Օղում ա թա ջիյրանեն ըսպանեն, փախնում ա, մին հըսարու կըլխավ լոք տամ, անց կենում: Տղան հետան քիննամ ա հասարն անց կենում, մին մարթ ա տհա կյամ, տրան խնփում, տանում մին օթաղ, կըլխը կտրում, քցում պաղվալը:

Էքսի օրը մաշնակ ախպրերը եշում ա, տընսնում մընե ախպրերը ետ կյամ շի, հետան քիննամ ա, համան տընդն էն ջեյրանը պըտահում ա, օղում ա ըսպանեն, ջեյրանը հըսարեն կըլխավը լոք ա տամ, անց կենում, մարթ տընսնում, կյամ տրան էլ խնփում, տանում կըլխը կտրում, քցում պաղվալը:

Մին օրան ետը կուճուր ախպրերն ա քիննամ էտ սարը, համան ջեյրանը տհա ա կյամ, նհետը կռն ա անում, թխում ջիյրանեն կըլխը յարալու անում: Զեյրանը փախնում ա, հըսարավը լոք տամ, անց կենում, թաքավրերեն տղան էլ հետան: Տա եշում ա, տընսնում մին մարթ կըլխը կապած տհա նկավ ուրան առաջը: Տղան դա՛ստին կըլխ ա ինգում, վըր սա էն ջեյրանն ա, ուրան ախպրըր սա յա ըսպանալ: էտ մարթը տրան ասում ա.—

Եք տոն, կընստես դինշանաս, նի կըմնես համամը, մին լավ լըղանաս, տոն կըկյաս հաց օտես, շայ խմես, Ետեան քիինամ: Տա թա՝ տըես հըմամին ճո՛ւրը տաք ա՛, նի մնես լըղանամ: Էտ մարթը վըեր ժըեքը տանում ա, թա տըեսնա ճո՛ւրը տաք ա, թա-քավըերեն տղան շաշկան դանտին տոն, ա օնում, տրա կլխեն թխում, ըսպանում: Կլխեն վըեսկուռեն կեսը կըտըրվում ա, կեսը մնամ:

Վըեսկուռեն հըվաքում ա, տանում հըսարան տոն քցոն մին փոս, տներեն պիլանիքը շուքան յոր օնում, քիինամ պաղվալը պեց անում, տըեսնում ո՛ւրան ախպորցը կըլտըեն տըեղ: Ետեան քիինամ ա ութըղեն լոխ պեց անում, տըեսնում հի՛նչ վըսկեղան, արծաթ, հի՛նչ հարստություն... վըեր տի տըեսնում ա, ասում ա.—իմ հոր հարստությունան շատ ա, ըստըեղ մնամ, իվիլի լնվ ա: Տանն էլ մին մաղար քուր ա իննմ թողած, քիինամ ա յոր օնում, հորը հարստությունը, վըեսկեն, խազնան էլ լոխ պիրոն տըեղ, ինքին ամմեն օր քիինամ վըերս, քվորը թափշուր անում, վըեր հըսարան տոն շի կյն:

Մին քանի օր քուրը տոն շի կյամ, մին օր էլ ասում ա՝ տոն ըմ կլիական, տըեսնամ հի՛նչ կա, հի՛նչ շի կա: Հըսարան տոն ա կյամ խիլմ քիինամ, տըեսնում մին փոսա մին մարթ ծեն ա տամ, թա՝ քո՛ւրիկ, եք ըստըեղ, պեն ըմ ասում: Ախճիգյը մուտանում ա, տեսնում մին մարթ մին փոսու մաշի վըեր ինգլած. տա թա՝ քո՛ւրիկ, ինձ քու ախպըեր ա շըշկավ թխալ, իստի ըրալ, էսհինչ տըեղը ճար կա, քիինամ պեր քսի կլիխըս, լոնվըցու, հինչ ասես, կանեմ: Ախճիգյը քիինամ ա ճարը պիրոն, քսնմ տրա կլիխը, լոնվըցում, էտ մարթը ըսկըսում ա տըեղեք թաքուն ապ-րելը, ախճիգյըն էլ ամմեն օր, ախպըերը վըերս քիինանան ետը կյամ ա տրա կոշտը, վերշը, տահանք սիրահարվում ըն, թաքուն փըսակվում:

Մին քանի ամես վըեր անց ա կենում, էտ ախճիգյը պատ-ճառուր ա տըեռնում: Մին օր ախպըերը վըրսըտեղա կյամ ա, քվորն ասում ա՝ հենց ա տի պեն ինի, ինձանա կյեղում ըս: Քուրը թա յանի էս խոր ծմակումը հո՛ւ կա, վըեր տի պեն ինի էքսի օրը տա մարթին ասում ա, վըեր ախպըերը կլիխ ա ինգլալ: Մար-թը թա՝ եք ախպորըտ ըսպանենք, մուճ ըստըեղ աղաղ ապրենք: Տա թա՝ տու վըս, գլոնդոն: Մարթն ասում ա.—ես օց ըմ տը-նըլական, նի մնեսն տանը մղակեն կլխեն պատը, վըեր ախ-պերըտ կյն, օգն թա նի մնես, կծըլական ըմ, ըսպանեմ:

Տահանք մինչև էտ պենը պըղորատում ըն, ախճիգը մին շատ զնշանդ տղա յա պիրոն, թաքուն պերոն անում, պըտատած տանում հըղեցը վեր քցում, հանցու վեր ախպըները կյա յոր օնն:

Ախպըները վըրսըտընդա վեր կյամ ա, հըղեցն զրադան խուխու լացո՛ւ սմա ա ըսկանում: Մուտանում ա խտտում, տանում տամ քվորը, քուրը թա՛ հա տրա պահողը չըմ, հիշտեղ տանում ըս, տար: Ախպըները վեր շատ դաշանք ա անում, քուրն ասում ա.—Դե լնվ, պերն ըս, պերն ըս, յոր կոննմ: էտ տղան շատ ճելի մը ժանում ա, ուրեկանը տըրեկան ա տընոնում: Տա մորուց էլ իմաստուն ա ինոմ ծնված: Արտեն վեր մին քանի տարե անց ա կենում, դա՛յոն նհետ քյինամ ա վերբա: Իսկ էտ ըխճըկանը մարթը մին օր օց ա տընոնում, նի մենում տանը մղակեն կլխե պատը, վեր կնգանն ախպըները կյա, կծե, ըսպանն: էտ օրը վըրսըտընդա կյալիս քվորը տղան ասում ա.—Դա՛յի, դա՛յի, նըղացալ ըմ, ինձ ուսերես նըստըցըրու, տար տոն: Դա՛յին տղեն ուսերեն նըստըցնում ա, տանում տոն, մղակավը նի մեննիս օցն օղում ա, թա տրա կլխան կծե, եշում ա, տընսնում ուրան տղեն կլխիս ա առաչը կյամ, կարում չի կծե:

Էքյաի օրն էլ օցը նի յա մենում մղակեն տակն պատը, վեր էտ տղեն վըննան կծե, վըրսըտընդա կյալիս քվորը տղան համին տընդը դա՛յոն ասում ա.—Վըննը կաց, ըրկե տու վըս ինձ շիլնկալ տարալ տոն, սօր էլ հա պիտի քեզ շիլակնմ, տաննմ: Դա՛յին թա՛ քյինամ պենիտ, հա նըղացած չըմ, համ էլ տու կարել չըս ինձ շիլակնմ: Տա թա՛ դա՛յի, տա քու պենըտ չի, տու եր իլ իմ շեւակըս: Դա՛յին եր ա ինոմ տրա շեւակը, տա քյինամ ա մղակավն անց կենում, էս դա՛յոն էլ օցն օղում ա թա տրա վըննան կծե, եշում ա, տընսնում ուրան տղան, էլ կօում չի:

Տրանա հտն էտ մարթն ուրան կնգանն ասում ա.—Մըեր տըղան կլխ ա ինգյալ, պա հինչ ա՛նենքյ: Մալհաթ ըն անում, վեր խորագյին մաչը ճար քցին, ախպորը ըսպանն: Ուրոգյոնը վեր էտ տղան վըրսըտընդան կյամ ա, քուրը իրեկ աման լըցած խորագյ ա պիրոն, մինը տնոմ ախպորը ըռալին, մինը՝ տղեն, մինն էլ՝ ուրան: Ախպորն ամանը ճար քցած ա ինոմ: Տղան տընդ դա՛յոն դուլուղ ա անում, վեր իստի պեն կա, իմ հար էն օցն ա, վեր ուղեցալ ա քեզ կծե, էս էլ իմ մար ա, սա յե մին քանի հետե ուղեցալ ա քեզ ըսպանել տա. եք հա իմ հոր ըսպաննմ, տու վընը քու քովոր: Տա ուրան հորն ա ըսպանում, դա՛յին էլ՝ քվորը: Տրանա հտը տահանք թա՛ էլ ըստընդ մնալի չի, թողենքյ, քյինանք:

Տրեղեկտ իլլեծ-լիլանձը թողում էն, հզե իննում, վրեր քյինան օրիշ երգյիր։ Քյինան էն, քյինան, հսնում մին քըղաքու զրադ։ էտ տղան մին մընծ ծառ ա պուկում, դայուն ասում.—Տանենք ծախենք ապրենք մինչև դործ քըթենանլը։ Տանում էն քըղաքումը ծախում, մին քանի օր յուլա քյինան, տրանա ետը հըրցըփորց անում, թա ըտեղ հո՛ւ ուրանց նիքլան յոր կոնե։ Մին քանի հոթի տահանց ասում էն էս քըղաքեն թաքավերեն քառասուն նիքլան ա հարկավեր, վրեր քառասուն ճորե ամմեն օր տանեն ծամկան փաղ պոնեն, պիրին։

էտ տղան դայուն թողում ա մին տան, ինքը քյինան թաքավերեն կոշտը։ Թաքավերը երեսունինը նիքլընենեն նհետ տրան էլ ա յոր օնում, մին քանի օր նհըտենեն ճորեն տանում ա փաղ պոնում, պիրին։ Մին օր էլ քյինան ա թաքավերեն կոշտը ասում.—Թաքավերն ապրած կենա, ամալ շի կյան, վրեր էտ երեսունինը հոթին զարկես օրիշ տընդ պեն անեն, ես քառասուն ճորեն մենակ կըտանեմ պոնեն, պիրին։ Թաքավերը թա՛ լանվ կինի։

Տա մին քանի օր քառասուն ճորեն առաջն ըրած տանում ա պոնում, պիրին։ Մին օր էլ ծամկումը ճորենեն պեց ա թողում, ինքը քունավ հնցընում, եր կենում, տընսնում մին բանդա ճորենուցը լոխհինին փրթած, կուխկընենեն նստած օտում ա։ Բանդան փոնում ա, քառասուն ճորուն փաղը պոնում, առաջը քցում, պիրին քաղաքը։ Քըղաքեն ժողովուրթը լոխ տես ու տեն փախնում էն, քյինան թաքավերեն ասում.—էս հի՛նչ խթու մալ քցեցեր մընդ։ Թաքավերն էլ մտածում ա, վրեր սա քշտիս կենա, կլոխըս ուտըլական ա, լանվն էն ա զարկեմ հոնց տընդ, վրեր ետ շի կյան։ Տրան ծեն ա տամ կոշտը, ասում էսհինչ երգյիրումը տասսը դովեր էն ապրում, տահանք ինձ խարշ էն տամ, տասսը տընըվան խարշը հանլ տուլալ շըն, քյինան ինք կալ, պեր։

Տա բանդան քցում ա մին կյում, թաքավերեն ասում.—Ըսպանեքվուշ, կթողեք կենա, մինչև ես կյամ։ Ասում ա, ինքը հզե իննում դովերեն երգյիրը, տընսնում տահանք զըղընենքը կրակեն տիրած, խորագյ իփիլիս, ուրանք էլ կոխկեն նստոտած։ Տա վրեր դովերեն մոտանում ա, նահանց մինը թա պահ, էսհինչ լանվ պեն ա, մթավերտ ա կյամ, զըղընոցումն էլ մընա շի կա։ Տա էտ դովին վրեր մհհետ թընթըլոշի յա տամ, օխտը հետ կըլըկոնծի յա տամ։ Մնացած դովերն էտ վրեր տընսնում էն, վրենըծըռըրնեն տափան կտրում ա։ Ծտ ա տընսնում դովերեն ասում էսհինչ թաքավերեն տասսը տընըվան խարշը տուլենք, տանեն։

Դովերը թա՛ մունք վրէշ մին թաքավերերու էլ խարշ շէնք տամ, ժրեր թաքավերերը մըղըրա վրէշ մին խարշ էլլա տիրանլ լի: Տա դո՛վերերն առաշն ա անուամ, տանուամ ո՛րանց քաղաքը:

Քըղաքին ժուղովուրթը վրեր տասսը դո՛վերեն տընսնում ըն, վալվուղը քցո՛ւմ ըն, տոնա կլամ տես ու տեն փախնում: Դովերը նի յըն մննում քաղաքը: Տահանց նիփասան, մշմշոցան էլ հալ, հեյ-վան-պեն լոխ փախնում ըն: Ժուղովուրթը քլինամ ըն թաքավերերն կոշտը, թա՛ ամման դո՛ննո՛ղո՛, մընղ էս ցավան ըղաղե: Թաքավերերը մին թահրամ վովերեն քըմակավը ոխակավ մարթ ա դարկում էտ տղեն կոշտը, վրեր ասե՛ դո՛վերեն պեց թողե, քլինան: էտ մարթը քլինամ ա հեռու վրեննը կենում, ծեն տամ, ասում.— Թաքավերերն ասալ ա՛ դո՛վերեն պեց թող, քլինան:

Տա դո՛վերեն պեց ա թողում, քլինամ ըն ուրանց երգլիրը: Տրանա ետը նի յա մննում կլումը, տընսնում բարո՛ւն ըստակած: Քլինամ ա թաքավերերն կոշտը, թա՛ պա քեղ ասալ չը՛մ բարո՛ւն ըսպանեք վուլ: Թաքավերերը թա՛ հինշ ա՛նենքլ, դահմամ վեն տ, վրէշ մինն էլլա ոխկ չի ըրալ մուտանա, ուտելի պեն տա, բարո՛ւն սոված կացալ ա, ըստակալ: Տա վրեր մեհետ թաքավերերն վիղին թխում ա, կլոխը թռնո՛ւմ ա: Ժուղովուրթը հըվաքվում ըն. ա-սում՝ տրա պատասխանը տի պիտի ինի: Տահանք հըրցընում ըն, թա պա հո՛ւ պիտի թաքավերեր ինի, էտ տղան թա՛ իմ դանի էս-հինշ թաքավերերն տղան ա, թաքավերեր կացած ա, երգլիրը մե-նակ նա կըկարն կառավարե: Քլինամ ա դանոն պիրո՛ւմ թաքավերեր տինո՛ւմ, երգլիրը խըղաղվում ա, ամմեն հինշ բուլանում, ժուղովուրթն ըսկսում ըն լամ ապրելը:

